

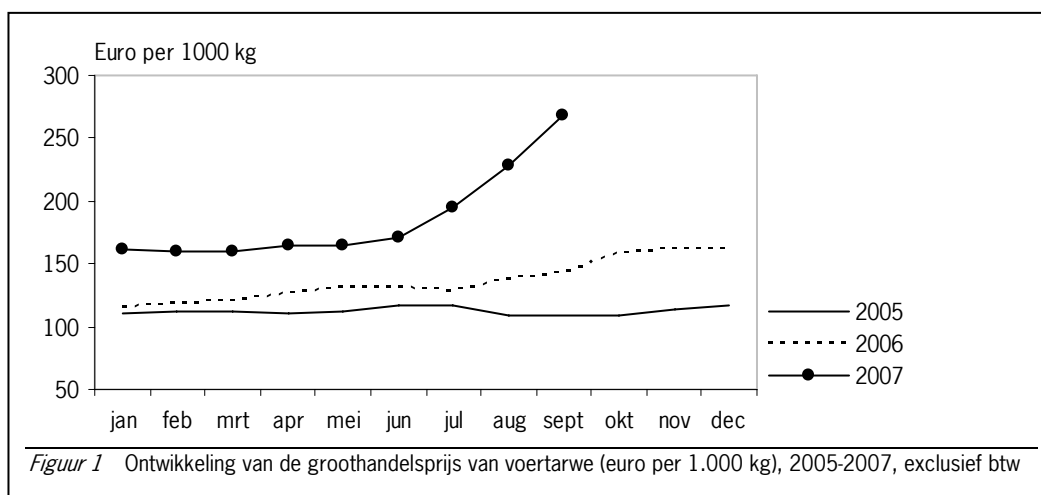
PRIJSSTIJGINGEN LANDBOUWPRODUCTEN: ACHTERGRONDEN EN EFFECTEN

Kees de Bont, Jan Bolhuis en Walter van Everdingen

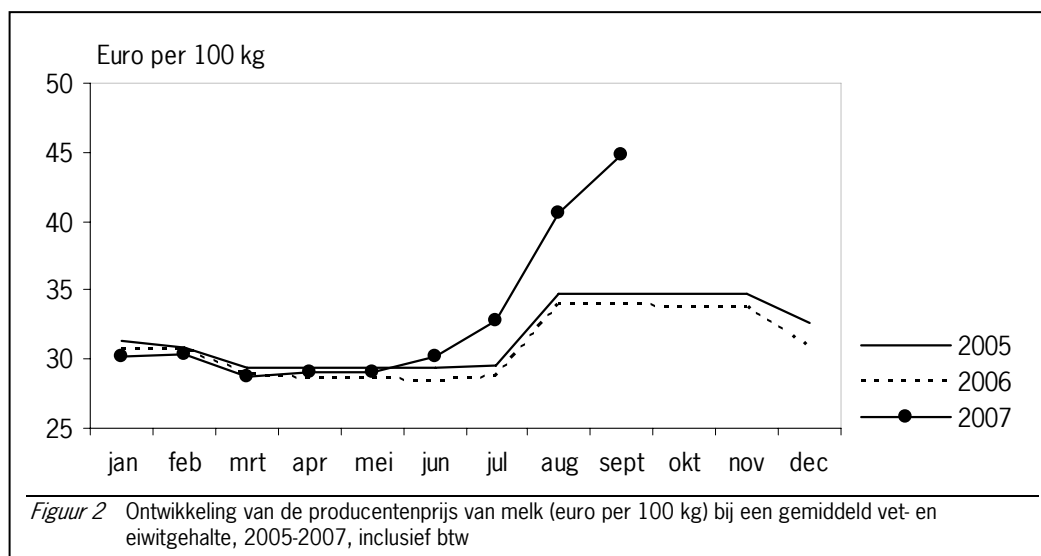
De prijs van enkele landbouwproducten, zoals graan en melk, is de laatste tijd opmerkelijk sterk gestegen. Dergelijke prijsstijgingen roepen verschillende vragen op. De prijsstijgingen zijn overigens geen algemeen verschijnsel. Zo zijn biggen en vleesvarkens in 2007 in prijs gedaald. Dit artikel neemt een aantal zaken in beschouwing, zoals de oorzaken voor de prijsstijgingen, de verwachtingen op kortere en langere termijn, de gevolgen voor de landbouw en voor de consument en de invloed van het overheidsbeleid.

Waarom hogere prijzen?

Na een groot aantal jaren met vrijwel stabiele graan- en melkprijzen zijn de prijzen van deze producten de laatste tijd fors gestegen. De graanprijsstijging begon in de zomer van 2006 en zette zich in 2007 versterkt voort. De graanprijs is een ruim één jaar tijd meer dan verdubbeld (figuur 1). Naast de granen zijn in deze periode ook de oliezaden duidelijk duurder geworden. De hogere prijzen van de granen en oliezaden resulteren ook in hogere prijzen van de veevoerders. De melkprijsstijging voor de veehouders dateert vanaf het tweede kwartaal van 2007, maar hieraan vooraf waren de prijzen van enkele zuivelproducten, zoals melkpoeder, al sterk opgelopen. De melkprijs is in korte tijd met meer dan een derde gestegen (figuur 2).

Figuur 1 Ontwikkeling van de groothandelsprijs van voertarwe (euro per 1.000 kg), 2005-2007, exclusief btw

Figuur 2 Ontwikkeling van de producentenprijs van melk (euro per 100 kg) bij een gemiddeld vet- en eiwitgehalte, 2005-2007, inclusief btw

De prijsstijging van genoemde producten doet zich niet alleen in Nederland voor, maar is een wereldwijd verschijnsel. Aan de prijsstijgingen hebben een aantal factoren meegewerkt. Allereerst is er een sterk groeiende vraag naar voedsel, vooral in Azië, waar twee derde van de wereldbevolking woont en waar een overgang van het 'traditionele rijstmenu' naar meer zuivel en vlees wordt mogelijk gemaakt door de sterk toenemende welvaart. Daarnaast is er een toenemende vraag naar gewassen voor de productie van biobrandstoffen. De derde factor is een kleiner aanbod door tegenvallende oogsten in verschillende werelddelen in de laatste jaren, bijvoorbeeld door droogte in Australië en door de droge warme zomer van 2006 in de EU en de minder gunstige weersomstandigheden voor de graanteelt in 2007. Naast de drie genoemde factoren zijn de prijsstijgingen ook mede veroorzaakt door het overheidsbeleid. De schaarste aan granen en oliezaden is voor een deel toe te schrijven aan de braaklegregelingen (set aside) in de EU en de VS, aan de subsidieregelingen om gewassen in te zetten voor biobrandstoffen en aan het liberaliseren van het beleid. Door het laatste zijn er geen interventievoorraden meer beschikbaar om perioden met een krappere aanbod te overbruggen. Het laatste geldt niet alleen voor de granen, maar ook voor de gestegen zuivel- en melkprijzen. De reden hiervoor ligt bij de productiebeperking door het handhaven van de melkquota. Nu de zuivelvoorraden zijn verdwenen, heeft de EU geen marktstabiliserend instrument in handen, anders dan de quota verder te verruimen of op te schorten respectievelijk af te schaffen. Voor de graanproductie heeft de EU ondertussen al besloten om de set-aside maatregelen niet toe te passen in het komende teeltjaar.

Blijven de prijzen hoog?

Voor de korte termijn mag verwacht worden dat de prijs van melk hoog blijft of verder aantrekt. De prijsstijging van melk - de uitbetalingsprijzen aan de boeren - is nog erg recent en kan de komende maanden mogelijk nog verder oplopen. Of voor granen het hoogtepunt al is bereikt, is eerder een kwestie van speculatie dan van harde feiten. De omvang van de oogsten in de verschillende werelddelen in 2008 zal sterk bepalend zijn voor de prijzen in het komende jaar. Op middellange en langere termijn zal de marktwerking naar verwachting leiden tot een groter aanbod en een nieuw evenwicht, met prijsaanpassingen tot gevolg. Uit studies van internationale instellingen als de OECD en de FAO kan wel worden opgemaakt dat er voor de komende tien jaar voor de wereldwijde prijzen van landbouwproducten in het algemeen uitzicht is op hogere prijzen dan in de afgelopen tien jaar. Dat geldt dan ook voor bijvoorbeeld vlees, eieren en suiker. Ten opzichte van de huidige recordprijzen van onder meer graan en zuivel kan de prijs op termijn echter wel lager worden. De algemeen blijvend hogere prijzen van landbouwproducten schrijven OECD en FAO vooral toe aan de gestegen vraag onder meer voor biobrandstoffen en de gedaalde voorraden.

Gevolgen voor agrarische bedrijven

De hogere opbrengstprijzen leiden voor de betreffende landbouwbedrijven direct tot hogere opbrengsten en hebben een positief effect op de inkomens. Gelijktijdig worden veehouderijbedrijven geconfronteerd met hogere voerprijzen en -kosten. In de varkens- en pluimveehouderij heeft dat een substantiële invloed op het inkomen. Dit jaar heeft vooral de varkenshouderij last van de hogere voerkosten omdat de opbrengsten zijn afgenomen door de sterk gedaalde biggenprijzen en de lagere varkensprijzen ten opzichte van vorig jaar. De pluimveehouderij ziet echter dat de prijzen zowel van vleeskuikens en in mindere mate van eieren in 2007 sterk zijn gestegen. Dit kan de hogere voerkosten per saldo ruimschoots compenseren. Ook de melkveehouderij ondervindt weinig last van de gestegen voerprijzen. Zij zien door de forse melkprijsstijgingen de resultaten in de tweede helft van 2007 duidelijk verbeteren. Voor de akkerbouw echter kan het voordeel van de hogere graanprijzen gemakkelijk teniet worden gedaan door een lagere prijs voor aardappelen, die na de droge zomer in 2006 nog op een hoog niveau uitkwamen. Granen maken immers in de Nederlandse akkerbouw gemiddeld maar een beperkt deel uit van het bouwplan en de opbrengsten. In de akkerbouw in andere landen van de EU zijn de granen meestal belangrijker.

Gevolgen voor de consument

De boerenprijs maakt bij de meeste producten maar een klein deel uit van de prijs die de consument betaalt. Omdat in de keten, bijvoorbeeld tussen de melkverwerkende industrie en de supermarkten, vaak gewerkt wordt met contracten, worden prijsverhogingen niet direct aan de consument doorgegeven. Tot september is de gemiddelde prijs van de voedingsmiddelen in Nederland volgens het CBS nog niet gestegen. Wel zijn er verschillen tussen de productgroepen: melk, kaas en eieren en brood en graanproducten zijn duurder geworden en groenten, aardappelen, fruit, vlees en vis goedkoper. De verwachting is dat de komende maanden de prijzen die consumenten betalen, zullen oplopen. Een van de redenen hiervoor is dat de prijzen die de voedingsmiddelenindustrie in rekening brengt in augustus 2007 al wel 11% hoger zijn dan een jaar eerder. Bovendien tonen gegevens van andere landen inmiddels al aan dat de consumenten er hogere prijzen betalen dan een jaar geleden. Dat geldt bijvoorbeeld in China en de Verenigde Staten, maar ook binnen de EU in Duitsland en in Groot-Brittannië.

Meer informatie:

Landbouwprijzen, notitie, LEI 2007 en LEI website
<http://www.lei.wur.nl/NL/statistieken/Agrarische+prijzen/>